

Jelenik
kedden.

... részét illető közlemények
Kassa-utca, 16. sz.)
intézkedik.

Nérmegtelen leveleket nem
fogadunk el.

Kéziratokat nem adunk vissza.

Előfizetési feltételek:

Égész évre 6 frt
Félévre 3 „
Szállított évre 1 „ 50 kr.

Hirdetések díja:

öt hasábos petit sor 5 kr.

NYILTTÉR:

három hasábos petit sor . 15 kr.

KASSA és VIDÉKE

Politikai és vegyestartalmu hetilap.

A szépesi gazdasági egyesület közlönye.

Az előfizetési pénzek és hirdetői díjak,
általában a lap anyagi részét illető köz-
lemények a kiadó-hivatalhoz (Fannonia
könyvnyomdája és kiadó-résztulajdonos
intézkedik.)

Hirdetményeket elfogad:

Hausenstein és Vogler Budapestben,
Bécsben, Berlinben, Münchenben, maj-
nai Frankfurtban, Stuttgartban, Ham-
burgban és Bernben. *Mosse Rudolf*
Bécsben, Prágában, Münchenben, Ham-
burgban, Nürnbergben, majnai Frank-
furtban, Strassburgban, Berlinben, Zü-
richben, Borsodlomban és Nürnbergben
Lang L. nemzetközi hirdetői irodája
Budapestben. *A délnémet hírd. iroda*
Stuttgartban. *A Németül Könyvke-
nyeskedés* Frankfurtban. *Schlotte E.*
Breszlóban. *Kort Jenő* Lipcsében.

Akiket illet.

Számtalanszor adtunk kifejezést abbéli szilárd meggyőződésünknek, hogy összes szellemi s anyagi nyomorunk legfőbb kútjete társadalmi viszonyaink mostohaságában rejlik. Azért a feladatáról helyes-tudattal bíró sajtó főtörekvéseinek azok reformálá-sára kell irányulnia. Mi is lapunk egyik legfőbb feladatának mindig azt hangoztattuk s hangoztat-juk most is.

Nelogy azonban, mint ezt egyik korábbi cik-künkben bővebben kifejtettük, e tárgyban pessimi-sta felfogásról vádoltassunk; majd ismét, hogy szavainknak aunalányobb nyomatékot s erőt köl-csönözzünk: soha el nem mulasztattuk tekintélyes társadalmi írónk illetékes nyilatkozataira hivat-kozni s ezekből ezáltal is megragadjuk az alkalmat. A társadalmi életünk alakulására befolyást-gyakorló tényezőzők figyelmeztetését társadalmunk következő sötét rajzára felhívni, hogy azt, akiket illet, komoly meg-fontolás tárgyává tegyék s a személyes tekintetek s a vak szenvedély szokatát elnémitva nemesebb gondolkodásmód s a közjó érdeke által vezettes-senek!!

„Ha valamely idegen a magyar társas életet akarná tanulmányozni, nagyon meg lenne akadva, mert nem találna sehol. Szét vagyunk szakgatva osztályokra, clique-ekre, családokra. Családi, vagy hivatalos összeköttetések szerént alakulnak egyes körök, melyek abban versenyeznek egymással, hogy a másikat lehetőleg leszólják. Minő eltörpülése a ju-nak! Amott — a nagy versenyben az ítéletnek az a szerepe van, hogy buzdít, emel és magasztal; emitt — hogy sarat hajigáljon maga körül minden-felé. A társas élet a nyílt esatattérrel bevonta magát egyes apró váracokba s onnan hadat foly-tat mindegyik a többi ellen, de a nyílt esatattérre egyik is kilépni nem mer.”

„Ha így leggyeszzerűbb alakjában sines társadalmunk; mily távol állunk még attól, hogy a társadalmat melyebb jelentőségében megteremtünk s magunk közt létesítsük . . . Mily parányi része még az a közönségnek, mely a legszükségesebb humanistikuss intézetek iránt érdeklődik? Ki gondolhatna nálunk olyan esetet, mikor a társadalom mint egy nagy egész fölkel s vagy egy nagy ál-dozatban, vagy egy kárthatóztó ítéletben éreztető sulyának egész nagyságát? . . . A művelt társadalom protectiója minden becsületés ember iránt annyira hiányzik nálunk, hogy itt leüthetnek minden pillanatban, akár physikailag, akár moraliter. Ha az utcán egy védtelen embert, minden ok nélkül főbeüténnék, talán még akadna segítője. De mikor lefekez az este, jó lélekkel mint becsületés ember s másnap arra ébredsz fel, hogy moraliter nyilvánosan meg vagy belegezve, va-lamely irodalmi csavargó által anélkül, hogy te az egész dologról csak álmodtál volna is valamit; ezt szépen zsebre kell tenned s örülni, ha a gaznak több tapsolija nincs, mint neked vigasztalód. Egymás megbecsülése, az egymásban való hit és bizalom, a közösség érzete, hiány-zik társadalmunkból s fontosabb dolog nem is hiányoz-hatnék!”

„Hát a közvélemény! Arról mit mondjunk? . . . A mai politikai közvéleménytől számalommal s un-dorrál fordul el az ember. Nem csak a tömeg, hanem az ugynevezett művelt osztálynak is egy jelentékeny része olyan emberek által influenziroz-tatik, kik másutt, egy művelt nemzet körében talán üdvözlendők egy kis vásári zajt, de tisztességes, komoly társaságban nem vennék őket számításba sem; midőn a kumbog bolcseség gyánadt kél, a botrány és pisz-kolódás a legkapósabb árucikk s a semmit-nem-respektáló cynismusnak van legnagyobb nevető kö-zönsége: nem esoda, ha az így táplált közvéle-ménytől a komolyabb gondolkodásnak s melyebb-erkölcsi érzetek számalommal s keserűséggel for-tilnak el . . .”

„Mi a közvélemény másik oldalát, az erkölcsi zvéleményt illeti, erről mi legfeljebb óhajtatásban beszélhetünk. Közkerelőség tekintetében a legna-sabb anarchia uralkodik nálunk . . . Még csak

az általános erkölcsi elvek felől sem vagyunk tisztában. Más műveltebb társadalmunk az a gyöngédség, finomság, nemeslelkűség az irányadó elvek; azok képezik a mértéket, mely szerént az egyenértékűt mérik; nálunk a durvaság, nyersség, legázolás, erőszak . . . Az erő minden durvaságával használta van vége; a ki bírja, az marja.”

„Nem rég egy bírlapi piszkolódásban két kép-viselő közt, az egyik bekeverésül azt is felemlíté a másik ellen, hogy ezt valamikor egy tisztelt egyen areul ütö. Csodálkozunk rajta, hogy az ille-tőnek eszébe nem jutott, misz-rént ezzel azt a harmadik tisztelt egyént, az areulütőt keveré be; hogy a durvaság soha sem erény; hogy annak, ki areul üt valakit, a szégyene mindenesetre van akkora, mint az areul ütötté; sokszor emezé semmi, amazé minden; hogy az areulütött megbélyegezte-tése kétséges, az areulütötté biztos kell, hogy legyen; hogy a baroniség nem-egy a férfassággal. Hanem hát az ilyenmü erények (!) nálunk meg virágjok-ban vannak.”

„A közvéleményt irányzó erkölcsi elvek csak akkor jutnak majd mindenkinél közudatira, ha a nemzet értelmesebb osztályának annyira egyfor-másított műveltsége lesz, hogy mindnyájan ugyan-azt a dolgot tartják becsületlennek az egyik-, s ugyanazt becsületlennek a másik-oldalon. *Adády* maradni fogunk a mostani nyomoruságos állapotban. A kinek nagyobb szája s vastagabb aróbre van, mégis csak az uszik legfelül. *Mig* a nemesebb-érzésűek felborul-nak a zaj s piszok elől; addig az értelmes, komoly köz-*vélemény* helyét pótolni fogják az utcai handabandák, pártpiszkolódások, az osztályok s clique-ek nézetét.”

I d e m.

Elv és visszaélés.

Nem-egyszer és nem-egytől hallottuk már, hogy midőn lapunk hasábjain bizonyos ügyekben erőlesen felszólalunk, azok, akik magukat találva érezik, föllepésünk indokául nem a szemeink előtt lebetegtetelt célt, hanem — sértett hisügség és feltett érdekek ösztönzésé folytán — természetesen magukról következtetve másokra is — miénkily oly törekvése-*ket* tartanak és szeretnek betudni nekünk, amely törekvések mi tőlünk — mi tudjuk legjobban, — igen-igen távol állanak!

Pedig a jórátörékvést, még ha elleneink részéről mutatkozik is az, kiváltképen, ha annak hátteréül tagadhatatlanul, csupánésak a gonosz ma-litia által kétségbevonható, visszaélésnek szolgálnak, melyeket feltárni, ostorozni s ezután irtogatni a legszubb polgári feladat. — e jórátörékvést méltá-nyolni még a tőlünk különböző gondolkodásuaknál is, még ellenfeleinknél is okvetlenül kellene. Igaz, mikép ehhez nem közönséges lelki-erő és — fájdalom! hogy nem mondhatni általánosnak, — nem-általá-*nos* emelkedettség kívánatik meg. Mennyiben fej-tettünk ki mi hasonló lelki-erőt és hasonló emel-kedettségét: — ítélje meg t. közönségünk. Jó hiszemmel és nyugodt lelkiismerettel annyit — ugy hiszszük — elmondhatunk magunkról, hogy a jót ellenfeleinkben is jónak ismertük és nem kö-vettük ellenfeleinket a pusztá tagadás, a szántszándó-*kos* becsmérlés és folytonos megtámadás- és gyanúsító gyalázások nemtelen terére.

De míg a jót, bárhol találjuk is azt, tisztelni, emelni és terjesztetni iparkodunk: nem tehe-tünk róla, hogy a pajtkodás viszketege, a vágy: minden-áron tetszeni, elannyira nem nyugtalanit, mikép a visszaéléseket a nyíltan hozzánk és pár-tunkhoz tartozók ellenében sem szoktuk legyez-getni; azokat tehetetlen és nevétséges módon, az ökrötutánozni-akáró aesopusi béka gyászos példá-jára emlékezve, béka-erényekké felfujni, — mert csak is azok volnának. Valódiak soha, — egyálta-lában nem is törekszünk. Természetes, hogy annál-kevéssbbé járhatunk el így ellenfeleinkkel szemközt.

Ennek tulajdonítható aztán, hogy nem ha-boztunk kitenni magunkat a szabadelvűség köpe-nyébe burkolt anonyim megtámadtatásoknak. Ez

az oka, hogy szálla vagyunk bizonyos körök és közlönyök szemében. Ez magyarázza meg: miért lövettetek reánk mérgesnélmérgesebb nyilak, de melyekre nézve Achilles módjára vértetve vagyunk, sőt még sarkunk sinesen védtelenül kitéve a meg-sebesítetéseknak.

Allamánk be csak azon magyar fiuk sorába, akik „a politikai iskola lócaján soha rozsz *deák*ok“ nem voltak; ne lettünk volna csak „bittó virágai“; állítólag ne ingatott volna csak meg a szél; ne késtünk volna csak egy perczel sem a haza vé-delmében (már persze a szébaliai politikákja sze-rént); ne fultunk volna csak bele a *Tiszába*; hej, akkor mi nemesak Szemere Miklós t. urunk-bátyánk, hanem az egész t. társaság előtt is egyszerű kedves emberek volnánk mint az a bizonyos kép-viselő kire az „A.-K.-Közl.“ kigyót, békát kiabált s aki egyszerre Paulusból a „Közl.“ hitre szerinti Saulussá lön. „No bene“! mondana bizonyos ko-mikus.

Ugy állván azonban a dolgok, amint épen állnak: nem esodáljuk, hogy „ingrata personá“-k vagyunk s hogy ha bizonyos uraknak valami nem tetszik: kész a hec, a hajrá, a gyanúsítások és moeskolódó gorombaskodások egész özöne! Szi-*vesen* viseljük, eltűrjük jövőre is, mert hiszen tudjuk, hogy amely részlől a társadalomban ki-emelkedő egy-egy tekintély csak „kihízott hústö-meg“-nek tartatik, amely részen „*svihák*, *nyagypofa*“ jelzők gyártatnak ad normam: „nyagtekintet“, amely részlől a jelenlegi kormány a „gorombás-kodások miniszteriumá“-nak nevezetik, végül — hogy többet ne említsünk — amely rész szerént a la-pok (persze csak a baloldaliak nem!) nyomtatásban hazudnak, hogy azon részlől minket sem igen fog-nak simogatni megmosott kézzel és glacé-kez-tyűben.

De mindamellett is folyvást különbséget tére *elv és visszaélés*nek között, megmaradunk az uton, melyre geniusünk vezetett s míg amaz előtt tisz-telettel meg fogunk hajolni jövőre is, ezeket nem szűnünk meg ostorozni és nyíltan kimondjuk: mi-kép — valamint ha kenyértörésre kerül a dolog, fogunk tudni különbséget tenni a községi-iskolákra vonatkozó elv, a helyi viszonyok és a fait-accompli között és fogjuk tudni követni — si fractus illa-batur — szívünk és jogérzetünk sugallatát és pa-rancsát,*) ugy másrészt dolgokat, mint milyenek: hogy valaki, bár felekezeti iskolászéki tag, mint ilyen, lemondás nélkül, kétkulacos módjára, ipar-kodik és tör azon testület megbuktatására, csak azért, hogy kolompossa lehessen; hogy valaki ol-tározgattat maga körül az ellenörködésére bizott egyének által és mihelyt az erre vonatkozó jó kedv megszűnik, a barátság helyébe szekratúra és üldö-zés lépjen; hogy valaki ugyanesak az ellenörkö-désére bizott tagok ellen, mivel ezek neki hivatá-*los* érintkezéseken kívül nem köszönnék, fegyelmi eljárásokat inauráljon; hogy valaki egy egész testületet felosztótkéjen védtelen egyik tagja ellen ennek kiharására: hogy valaki az ideiglenességeket szakadatlanul huzza mindaddig, amíg majd a visz-onyokat magára nézve commo-ill-faut-féleknak ta-lálni nem fogja; hogy-hogy stb. stb. — igen — nyíltan kimondjuk, — mikép ilyen dolgokat habár egy *Szikay Lipót* ur, egy *Martonfy Márton* ur, avagy egy *Rabinyi* ur ténnek is, helyeselni s ré-z-sünlről megrovás nélkül hagyni nem fogunk soha.

Agathokles.

Az önálló magyar vánterület hívelhez! *)

(Vége.)

A hazai iparnak tönkretétele s a magyar piacnak osztrák árukkal tökéletes elárasztása végre

*) Mindenesetre nagyon különösek találjuk, hogy — ez mindenből kilátzik — Szikay urat és társait a községi iskolákka! mindénáron azonosokul föltüntetni iparkodnak bizonyos oldalról. Szerk.

*) E cikket, — melynek közlésére szerény lapunkat oly tekintélyes lapok, mint a „P. N.“ és a „Nemz.

eredményezték, hogy Magyarország kereskedelmi forgalma a legnagyobb mértékben passzívra lón, azaz hogy a hivatalos adatok szerint Magyarország osztrák és külföldi árukból évenként sok millióval többet fogyaszt, mint mennyi értékét maga kivisz. Az utolsó kimutatás szerint 1873. évben Magyarország kereskedése 156 millió forinttal többet hozott be, mint mennyi nyeresterményét és egyéb árut mi Ausztriának, vagy a külföldnek eladni voltunk képesek, s tehát ezen differenciális összeget készpénzben vagy adóssággal voltunk képesek kiegyenlíteni. Ha ehhez hozzáadjuk az állam kvóta- és kamatfizetéseit s a magánosok és intézetek által a külföldi tőkék után az országból kiküldött összegeket, mindenki előtt világosan meg van fejtve az oka, hogy mért évről-évre kevesebb a készpénztöke Magyarországon, s miért oly kétségbeesítő a hitelviszonyok, s oly rémitő és általános az uszora.

Mindnyájan szenvedünk tehát a vám és kereskedelmi szerződés következményei alatt: állam, mezőgazdák, kis iparosok, nagyiparosok, termelők és fogyasztók egyaránt, sőt még a kereskedők is, mert az általános nyomorban minden üzlet pang, verőik elmaradnak s a pénz drágasága lehetetlenné teszi nekik az üzletben kockáztatni vagyonukat.

Ami a kereskedést illeti, a közös vámterület okozza, hogy nálunk a kereskedelem nagyobb mérvű fejlődése lehetetlen, mert kereskedőink nagyrészt a Bécsben központosuló nagykereskedésnek pusztá ügynökei. Budapest, mint az ország természetes emporiuma a közös vámterület folytán elesik azon előnytől, hogy a külföldi cégek bizományi lerakatokat telepítsenek ide, s ennek folytán Bécsesél mint világpiacon nem versenyezhet. Videki kereskedőink is ezen Bécsbe központosított előnyök folytán arra, indíttatnak, hogy Bécsből s nem Budapestról szerezzék be áruikat.

S amit az egyesek és osztályok veszítenek, maga a nemzet összessége szenved alatta.

Magyarország mint tisztán földmívelő ország meg nem állhat, mert nem bírja el egy modern culturállam költségeit. Ezt a tapasztalás bizonyítja. De mint földmívelő állam sem állhat meg, ha oly kapcsolatban marad, melynek következtében nemzetgazdasága évről-évre inkább és inkább eladósodik, s maga az öröklött föld is külföldi hitelezők kezébe kerül. — Mint földmívelő ország sem maradhat meg Magyarországon, ha a vámszövetség folytán képtelen mezőgazdasági ipart teremteni, s ennek segélyével átmenni az intenzívebb gazdálkodási módokra. Hogy akar megállni Magyarország felszaporodott terhe-

ivel vállal, s hogy akarja megfizetni adósságait az ipar tökéletesítő ereje nélkül, mikor nyeresterményeit nem értékesítheti idehaza, s nem adhatja el a külföldön, mert a távol országok olcsóbb produkciója lezserította a piacokról, s a fölemelt földadó egyszerre megdrágítja termelését és csökkenteti a birtok értékét. Csak ha egyuttal átterünk az iparra, fogunk gazdaságilag is, államilag is, kulturailag is megállhatni mint nemzet Európában; ha ezt most tenni elmulasztjuk, vagy bukásnak megütni elébe, vagy vissza kell térnünk egykor primitív és patriarchális viszonyainkhoz. Minthogy pedig ez ma, a vasutak és táviratok korában Európa közepén nem lehetséges, nincs más választás, mint komoly elszántsággal végetvetni egy tarthatatlan állapotnak s hozzálatni egy új helyzet teremtetéséhez.

Ez okokból azt tartjuk, hogy az osztrák-magyar vám és kereskedelmi szerződést fel kell mondani, s a monarchia tulsó felével az **önálló magyar vámterület** alapján kell egy új kereskedelmi szerződést kötöni.

Magyarország és Ausztria között, melyek gazdasági viszonyai oly teljesen különböznek, vámközösség helyesen nem is képzelhető. Más vámpolitikát követel az egyik mint a másik s az erősebb fél érdekei léven túlnyomóak, a szövetség mindenkor a gyöngyöbűnek gyarmati kiaknázására és gazdasági függésére fog vezetni. A helyes viszony két ily állam közt, ha politikai unióban élnek, más nem lehet, mint hogy mindenik a maga területén saját igényeinek megfelelő vám és kereskedelmi, ipar és gazdasági, adóügyi és hitelforgalmi politikát követeljen s a két ország egymással barátságos szerződésre lépjen, mely a nemzetközi forgalomban a kölcsönös érdekeket szabályozza. A két államnak ilyenmő gazdasági önállása nem zárja ki azt, hogy egymásnak a külfölddel szemben méltányos előnyöket ne biztosítsanak.

A közös vámterületnek illetően kettéválasztása által nem célunk megingatni azon államjogi viszonyt, melyet Magyarország és Ausztria közt az 1867. XII. t. c. megállapított. Sőt az önálló magyar vámterületet egyenesen az 1867-ki kiegyezés természetes következményének tekintjük, mert általa a dualismus elve a gazdasági téren is megvalósíttatik.

Az önálló vámterületnek felállításából még nem következik sem az, hogy Magyarország a védvámrendszert fogadjja el s magas vámtételek segítségével maga körül chinai falat emel, sem az, hogy feltétlen szabadkereskedési elveket alkalmazva megnyitja határait az összes külföldi áruk özönének s kiszorítja innét az osztrák gyártmányt.

A vámpolitika, amennyiben a vámtarifák megállapításában fekszik, a külön vámvonal felállításán után függetlenül határozatnék meg az or-

szág iparképessége, fogyasztási igényel, természete, a kincstár érdekei s az a kötéendő kereskedelmi szerződés comper és politikai tekintetei szerint.

Tiltakozunk tehát a felfogásról, hogy kik az önálló magyar vámterületet óhajtjuk, védvámosságok volnánk s célunk csak az lenne: a közönsök nevezet de voltaképen osztrák védvám helyébe magyar védvámot állítani. Igenis, ellenezzük az osztrák védvámok kibővítését Magyarországra és még inkább azok szándékolt felemelését, mert ez, egy Magyarország összes lakóira kivetett új osztrák indirekt adóval felár. De a magyar fogyasztóknak újabb, szokatlan és nehezen elviselhető terhelhetését sem akarjuk. Nem akarunk magassabb védvámot önmagunknak fizetni, mint a miyeneket ma az osztrákoknak fizetünk, sőt mindazon cikkeknél, melyeket idehaza célszerűen termelni nem lehet, az osztrák védvámok helyébe a szabadkereskedelmi rendszer értelmében egyszerű finanevámokat tartunk indokolva, mi által a magyar fogyasztó közönség csak nyerne az árkban, olesóbban juthatván jobb portékához. Való, hogy a magyar vám sorompók felállításával elérni akarjuk a létező magyar ipar, a hazai nyerestermények alapján életképes fejlődésre alkalmas iparágak és nevezetesen a mezőgazdasági ipar felvirágoztatását mérsékelt védvámok által: de ezt nem egyik, vagy másik néposztály, sem egy vagy más vidék, nem pusztán a városi lakosság érdekében, hanem minden osztály s főleg a mezőgazdasággal foglalkozók érdekében, a haza érdekében, a nemzet jövője érdekében kívánjuk.

Mondják, kik az önálló vámterület elfogult ellenzői, hogy a vámsorompók felállítását az iparterményekben drágaság fogná követni, mert az osztrák gyáros most ingyen hozza ide áruit s ezentul fizetne tőlük a vámon. Névszerint, hogy a földbirtokok, ki buzájáért ma ezer forintot vesz be s ez összegben bizonyos mennyiségű portékát vásárol, ezentul kevesebbet szerezhetne be. All-e ez ellenvetés? Minden gazda tudja, hogy Shuttleworth vagy Hornsby gépei nem drágábbak mint az osztrák, vagy magyar gyárok gépei, pedig am azok fizetnek vámot, ezek nem. Honnan van ez? Mert az osztrák, vagy belföldi gyáros terméke árát az angoléhoz szabja, melybe már bele van tudva a vám is. Ha pl. az önálló magyar vámtarifa tekintettel mezőgazdánk érdekeire lejjebb szabná a gépek vámtételét mint jelenleg, az osztrák iparos is kénytelen volna gyártmányát olesóbban adni s a földbirtokos nemhogy drágábban, de mindenesetre olesóbban vehetné gépeit. El példa illik mindenre, ipari és fogyasztási cikkekre egyaránt. Az önálló vámsorompó felállításása tehát nem okozhat magában véve drágaságot; az árkban beállható változás

Hirl." tek. szerkesztősegei felszólítani sziveskedtek. — annálkétségesebben közöljük, mert hisz e fontos nemzetgazdasági kérdésben lapunk is az "önálló vámterület" mellett foglalt állást s hatni már eddig is ezen irányban törekedett. Szerk.

TÁRCA.

Nem ezt akartam én!...*)

Nem ezt akartam én, nem ezt!
— Az Isten is látja lelkeim: —
De egy vigasztal, egy, s ez az:
Hogy nem, nem én műveltem.

Magas hatalmak — mert te sem! —
Voltak, kik elbűröltek,
S te elfeledted hitedet,
És esküdet megtörtéd.

A szerelemben oh, pedig
Egy bűség van, a lelki.
Mely sokkal több, mint bármi-más,
S te ezt tudád megszegni!

Nem ezt akartam én, nem ezt!
Oh, hogyha tudtam volna!
Ugy nem burcollak el velem
Ez égő küzdholmkra.

Mert nehéz itt e pálya s te
Roskogat, hajló, gyöngye;
Ez: egyetlen menteség s lárd
Ezt is én teszem födre.

Est is csak én, mert más igaz
Nem tenné, nem tehetné?
Csak még az Isten — hisz a te
Leleked más ki ismerne?

Nem azt akartam én, nem ezt!
Hogy el is keljen válunk;
Hogy az erős én, és te, a
Gyöngye, meg haroba szálljunk.

Feledd is el minden szavam,
Mely rád oly durván sújtott!
S tanítsd a lágy azellót, hogy a
Viharok hagyjon nyugtot. —

*) Ez elegikus, szívhez-szóló, jeles költeményt közlés végett egyenesen magától az ismert-névi költőtől és írótól kaptuk. Szerk.

Mily szép volna most életünk!
Ha el nem szakad az Isten.
S nem látz más sorost, csak mit én
Számodra örököltém.

Nem ezt akartam én, nem ezt!
S az ember oly tehetlen!
Törjék el egy kis tükre csak,
S ő áll elcsüggedetten...

S nem is esoda, kis tükre mert
Örökre el van veszte,
S bármit tesz: többé önmagát
Híven nem látja benne...

Lelkemnek törött tükrö! —
Igen, most már csak ez vagy!
Egy pillanat, "egy szó" ... s mi volt,
Az a boldogság elhagy!

Nem ezt akartam én, nem ezt!
Oly azent vagy ulti lelkeim:
Szeretni hön, álmódni hön,
Gyanulni, önfeledten...

A hiru zajt megvetve, a
Néma dice üdvét élni...
Sötét jelent fogadva, egy
Szébb holnapot remélni...

Törni együtt, készörömet,
Egymásért élve, halva!
Sejtjen: mint néz ránk a jövő
Nagy, fényes birodalma!...

... De ajkamon elhal a szó...
Haljon is el a többi! —
Bűnös, ki ha mit épít, azt
A templomtól ledönti!

Benedek Aladár.

Balassa Bálint.

— Irodalomtörténeti elbeszélése, írta Paulikovics Lajos. —
(Végo.)

Majd beáll a hanyatlás gyászos korszaka. Rákóczy Ferenc elejti a szabadság zászlóját, legjobbjával elbujdosik oda, hol valaha Balassa járt. Ide haza a magyar idegent kezd utánözni; a four franciául, a köznemes latinul, a polgár németül tanul és beszél s a magyar-nyelv, melyet Arpad hozott Aziából s mint ősi kincsét unokáira bizott megörzés végett, kilöketett a várak, városokból s jobbagy-kunyhókba került; sőt a magyar nemes szögyenli bevallani, hogy érti a parasztnok nyelvét.

A magyar irodalom muzsája haldoklik; már megásva a sir, melyet nem ellenségei, de saját fiának részvéllensége asott meg — midőn Mária Terézia testőrei, Bessenyei György vezérlete alatt, felriasztják mely álmából a nemzetet s II. József magyarfállo rendeletei dacos visszahatást szűnnek. A magyar ismét talpra áll, önéletre ébred, kiküzdii szellemi és anyagi lételet s az irodalom második virágzásának tavaszsa, a ragyogó aranykor bekövetkezik.

Nemes halott ott a Kriván tövében! meg vagy-e most elégedve velünk?

Hisz te vagy ősapja az igazi magyar költészetnek. Vérrokonaid kitagadtak, de a költők büszkén helyezik törzsfájokat a te szived közé, mert te tanítád őket nemes érzésre, a kifejezési diszre, a zamatos költői irányra, csengő rimek-, mértékek- és metszetekre; századokig utánoztak Rimay, Beniczky, Gyöngyösey, Bessenyei: de egy sem birt hozzád közelíteni; végre a XIX. század meghozta az apai örömet; utólérték, tulszárnyaltak az Aurora-kör remekirői és koszosur költői, de azért nem kerébbé tisztelnek téged, mert te voltál mesterök s világitó kalauzcillagok az éjben.

Ha mint ember szerencsétlen valál kortársaid között s méltán zendültél fel e keserű kiáltással:

attól függ, mely cikkekre minő vámtételt szabna a magyar vamtarifá. De feltéve, hogy némely árucikk a magyar tarifa által megdrágították, ez csak a magyar kincstár s közveve az adózók hasznára szolgálna.

Az önálló vámterületnek egyik főelőnye ennélfogva abban áll, hogy a magyar piac árviszonyait a saját igényeinkhez mérve magunk szabályozhatjuk. Oly kereskedelmi politikát kezdhetünk, aminőre nekünk van szükségünk, legyen az szabadkereskedelmi, vagy védvamos. S oly kereskedelmi politikát folytathatunk, melynek alapján lassanként megjavulna kedvezőtlen kereskedelmi mérlegünk, s a készpénz rengeteg kifolyása házából megakadályoztatnánk.

Ezen rendkívüli közgazdasági előnyök mellett nem szabad felednünk, hogy financiaiaink állapota is sürgősen megköveteli az önálló vámterületet, nemcsak azért, hogy a törvényhozás szabad kezet kapjon az indirekt adózás körül, hanem azon közvetlen haszon miatt is, mely a kincstárba báromólnék, ha az összes, Ausztriából és a külföldről behozott áruforgasztást, melyet az 1873-iki statisztikai hivatalos számítás 457 millióra becsül, megválnolni lehetne. Oly tárgyak vettetének ez uton adó alá, melyek a világ minden népénél a legjobban képesített adóalappal tartatnak, mert nagyjából a módosabb osztályok által fogyasztatnak, s mindenki által csak akkor vásároltatnak, mikor az illetőnek pénze van.

Még csak azon ellenvetésre kell felelnünk, hogy Ausztria represszáliákhöz nyúlva a nyereségeinknél, ha mi ipareikeit megvámoljuk. Nem tartunk tőle. Ily hadviselésben Ausztriának sokkal több veszteni valója volna, mint nekünk. Ausztria élelmi cikkeiben és iparanyagokban ma is csak azt vásárolja tőlünk, a mit másoltól nem kaphat, ellenben mi oly gyártmányokat veszünk Ausztriától, melyeket másunnét jutányosabban szerezhettünk be. A magyar nyeresemények könnyebben találának külföldön vásárt, mint az osztrák gyártmányok, ha csak a magyar piacot elveszteték. S miféle represszáliákat gyakorolhat okszerien Ausztria anélkül, hogy önmagának ártana vele? Ipari nyereségek vámnontesek, saját gyárainak érdekében; a gabona is saját fogyasztói érdekében az kell hogy legyen; állatok és bort ép úgy akarnak ők tőlünk olcsón venni, mint nekünk érdekünkben áll az áruk nekik eladni. S végre ne feledjük, hogy az államjogi kapcsolatot, melyben élünk s az érdekeknek a szomszédság folytán kifejlődött szövénnye nem engedik, hogy a két nemzet önzését odáig vigye, hogy oktalan boszúból a saját kárán is a másik kárára törjön.

Mindezen elődott okok alapján, mi az önálló magyar vámterületet nemcsak károsnak és veszélyesnek nem tarthatjuk, hanem egyenesen szükségesnek, jónak,

„nines boldogtalanabb lény a széles magyar birodalomban, mint én vagyok.“ mégis mint költő, a szerencse áldott gyermeke vagy, mert új országot bódítottál, új hadsereget alkotál, melyet többé török, tatár, német, muszka el nem törülhet a föld színéről. — az örökéletű nemzeti irodalmat.

Gyermekeidet megbólyegezte a ferde törvény, de lángelméd teremtményeit megkoszorozta az utókor. A magyar nép három század óta kegyelettel olvassa verseidet, melyek már 24 kiadásban részesültek. Ily dicsőséget és elismerést még magyar költő nem ért el soha.

A bírálók, e komoly, redősarcu, szigorú férfiak, kiknek feladata az árnyfoltokat, hiányokat és gyarlóságokat kifürkészni, tisztelettel hajolnak meg műveid előtt; Toldy Ferenc, a szerves magyar irodalom-történetnek halhatatlan alapítója; mely előszeretettel emlékezik meg rólad s Kistaludy Sándor, századunk hajnalának ünnepelt lantosa, megénekli lantján az első lantos szünetedét, míg Jámor Pál költői magasztalással rajong érteled, oltárt emel sired fölé, havá zárandokoljanak mindazok, kik a szép és nagy, a esin és izlés, a szenvedés és önfeláldozás, a hit és hazaszeretet iránt még lelkesülni képesek.

E lángoló hódolat egy égi szikrája e sorok íróját is magával ragadta s erejénfelül munkához fogott oly célból, hogy száraz életrajz helyett elevenebb képet, regényes korrajzot nyújtson, vihar-és viszontagsággal-teljes, lezajlott pályádról; de oly komor, vigasztalan történet ez, mely inkább lehangoz, mind felvillanyoz, hanem ilyen volt a Balassa kora egész mivoltában, féktelen váruvaival, rabló kalandjaival, török, német zsarolói, elnyomott jobbágyaival, szenvedő hölgyeivel, éles vallási vitái- s a császári kormány örökös ármányaival; az ember önkénytelenül fellelegzik, hátát ad Istennek, hogy szelidebb s boldogabb korban született!

Szerettem volna vidor mellékjelenetekkel fűszerezni s felderíteni e sötétséget; hisz a koporsót is felékítik illatos rózsákkal, aranyos cimerekkel s

kivihetőnek és hazánk felvirágzására nélkülözhetetlennek itéljük.

Ha t. (cimed) eme meggyőződésünkben osztozik, az eszme terjesztésére s a kivétel elősegítésére nagybecsű támogatását bátorodunk kérni.

Alulírottak, egy a fővárosban tartott értekezlettől megbízást vettünk, hogy az önálló vámterület hivat az országban nyilatkozásra szólítsuk fel, hogy így közvélemény képződven, a kormány és az országgyűlés a nemzet véleményéről e fontos tárgyban tudomást vehessen. Igen sok függ attól: a nemzet mit akar s komolyan akarja-e mit helyesnek itél? Ezt megtudni, a közvéleményt kitapasztalni csak úgy lehet, ha azok, kik valamez eszme mellett küzdenek, sorakoznak. Szabad országban lakunk, szabad nemzet fia vagyunk, szabadon nyilatvanithatjuk véleményünket, senki a szabad szót nekünk fel nem róhatja. Ne legyünk tétlenek, midőn a eszelekvés ideje elérkezett; vessé ki-ki a latba akaratát.

T. (cimed) legjobban fogja tudni megítélni saját körében, mi uton működhetnék leginkább az önálló vámterület érdekében; miképen hozhatna létre oly nyilatkozatot, melynek súlyát okvetlen nagyrabesülné egy a vidék, mint a főváros, mint az ország. T. cimedre kell bízunk e tárgyban legjobb belátása szerint intézkedni, s mi csak arra kérjük, hogy jelen körlevélünkre felelve, tudatni sziveskedjék, ha számithatunk-e nagybecsű közreműködésére?

Kik különben kiváló tisztelettel vagyunk t. cimednek aláztos szolgálói

„az önálló magyar vámterület érdekében működő bizottság“.

Ez ügyben levelek intézendők Budapestre a „Pesti Napló“, vagy a „Nemzeti Hírlap“ szerkesztőségéhez.

V e g y e s e k .

— *Ó cs. kir. ap. Felsége Still Pál* löcsői al-
esperes-plébánosnak és hollóhói prépostnak a nép-
oktatás, közügyek és az egyházi művészet terén
szerzett érdemei elismeréséről a III. oszt. vaskorona-
rendet díjmentesen adományozni kegyeskedett.

— *Ó cs. és kir. ap. Felsége Risch Béla*, felkai
plébánost és Várzély Máté oravkai plébánost a sze-
pesi székesegyház tiszteletbeli kanonokaivá ki-
nevezni s *Jurkovits Henrik* iglői plébánosnak a szent
Henrikről levont ímzetes apátságot adományozni
méltoztatott.

— *Tisza Kálmán* miniszterelnöknek a Simonyi
János képviselő által az 1848—49-i honvédek, ille-
tőleg özvegyeik nyugdíjaztatása ügyében a képv-
selőházhoz, ennek f. hó 7-iki ülésén, intézett ha-
tározati javaslatával szemben tett következő indít-
vány; tétessék be a költségvetésbe: „az országos
honvédség-egyletnek rendelkezésére, a honvé-

lebegő szalagokkal, de Balassa Bálint borongó csil-
laga költőváltetve viharos felhőktől, egészen lelán-
colta figyelmemet s nem volt bátorágom a XVI.
század költőjének szivrázó tragoediáját, ki az önzés-
előítéletnek és rágalomnak esik áldozatul. költött
személyek- s költött eseményekkel meghamisítani
s csak oly csekély mérvben éltem a költői szabad-
sággal, mennyi a jellemnek lélektani festésére, az
alakok kidomborítására s a regényes korrajz ki-
kerékítésére okvetlenül szükségeltetett: hadl le-
gyen, gondolom, mint a nagy Kazinczy mondá,
„vak lantosságban e zord időkből egy sötét tableau
rembrandti fényű megvilágítja.“

Végre zárjuk be sorainkat e sirverssel, melyet Rimay János irt Balassa halálára;

Itt fekszik az a Balassa Bálint.
Ki kevés öröm közt nyelt sok keserves kint,
Kinek irásiba, aki jól is tekint.
Elmėje bársonyán szemléhet skarlát színt.

Jámor Pál pedig e sorokat iktatja hozzá:

Akit nem ismert nagrságtól a kor.
Ki bujdosál, mint bujdosott Vidor:
Költő s Vitél! ha illet pályabér:
Sired felett ugy kettős a babér.

Előfordul még az irodalom történetében II. Balassa
Bálint, gróf és honti főispán I. Leopold császár-király ko-
rában. Habár akkor az irodalom teljén fényében virágozott,
megsem közelíti meg dicső ósát. Zrínyi édes idylljeitől lel-
kesem, ő is irt légy szorelmi dalokat, de kezdőletes. légy
pongyola modorban, mi arra mutat, hogy csak a tuláradó
szív szükségleteinek kielégítésére s nem a nyilvánosság és
költői hírnév megszerzésére alkottattak; továbbá megemlíti
még Toldy, hogy egy drámai darab maradt fenn tőle, alle-
goriai személyekkel: tulajdonképen ifjúsági élményeit be-
széli el benne; végre egy művésztelen, de erővel-teljes
káromló költemény, az „Atok“ egyetlen példa költészetünk-
ben ezen a nemen, melyet az aethetika „dirae“knak nevez.
Regényes szerelmi viszonya Tarnoszy grófnővel érdekes
tárgy volna egy regényirónak, kivált ha az akkori harci
győelmeket, a Wesselenyi-féle östreeszküvet, vagy Tokoly
forradalmát is műve keretébe ölelé. E nagyszerű munkát
hivatottabb s jelsebb tollra bízuk.

dek segélyezésének fenálló szabályai szerénti foly-
tathatása céljából 45 ezer frt — a ház f. hó
10-iki ülésén ugyszolva vita nélkül és egyhaugu-
lag szavazattal meg. Csak Militics contradicál.

— *A m. kir. belügyminiszter* 58438 sz. a. va-
lamennyi törvényhatóságokhoz intézett körrendelete
kapcsán a törvögnak megküldte az, a január
1-ével életbe-lépendő mértékek ellenőrzésére vonat-
kozó földmivelés-, ipar- s kereskedelemügyi-minisz-
teri-utastást.

— *A m. kir. igazságügyminiszter Rutkay
Károly* turóc-sz. mártóni m. kir. járásbíróági ir-
nokot a szikszói — és *Kossuth Márton* szikszói
m. k. járásbíróági irnokot a turóc-sz.-mártóni m.
kir. jbsághoz kebelezte át.

— *A m. kir. igazságügyminiszter* a késmárki
m. kir. járásbíróághoz II. osztályu segédtelekönny-
vezető *Malyók Vince* ottani irnokot nevezte ki.

— *A kassai ügyvédi kamara* részéről ezennel
közhírré tétetik, miszerint *Werner Gyula* varánói,
Szöllősi Arthur s.-a.-újhelyi és *Bakó Bertalan* bacskai
ügyvédek, a kamara ügyvédi lajstromába fol-
vétettek.

Mély fájdalommal töltött el a következő necro-
log: „Toldy Ferencnek, szül. Mojszisovna Augusztá, a
maga és gyermekei: Izabella, tejelelemnő az egri
angol-szűkek kolostorában. Irma, férjzett Dr. Sikor
Józsefné, Ida, férjzett Meerwarth Vincéné, István,
László, esztergammegyei áldozár, Augusztá, Ilka,
Ferenc és Jolán, valamint vejei Dr. Sikor József és
Meerwarth Vince, és unokái: Sikor Jolán, Margit,
Béla, Irma, Gabriella és Elemér nevében megnyit-
megszomorodott szívvel jelenti felejthetetlen férjének,
illetőleg atyjának, ipjoknak és nagytjoknak

TOLDY FERENC

úrnak,

kir. tanácsos, az ausztriai os. Lipóttrend lovagkeresz-
tese stb. atb. 1875. december 10-én éjjeli 11 órakor,
életének 71-ik. boldog házasságuk 33-ik évében, né-
hány órai szenvedés után tüdőgyulladásban történt gyá-
szos kimalutát. Budapest, 1875. dec. 10-én.

Béke hamvaira!

†† *A dr. Szemák István* által dec. 4-én tar-
tott előadásról, sokaknak feltűnt, hogy egy árva
szóval sem emlékezett meg. Megvalljuk, szándé-
kosan tettük ezt; be akartuk várni más, helybeli
lapok nyilatkozatait. Ezek közt a „Pannonia“ kü-
lön, hosszú tárcacikket szentelt az említett tárgy-
nak, melyben kitűnő, mintaszerű előadással, az il-
letékesség félreismerhetlen vonásairól, annyi elis-
meréssel s oly elragadtatással szól a szóbanforgó
előadásról, hogy indittatva érezzük magunkat, mi-
után ezáltal egyuttal lapunkat látjuk megasztelve,
nevezett, ritka tapintatással szerkesztett, lapnak
ezért legbensőbb becsülésünket kifejezni, tőle a
collegialis viszony zavartalan fentartását továbbra
kérni s neki általában köszönetet mondani, hogy a
reálisokai felolvasásokat oly meleg érdeklődéssel
kíséri s a felolvasó tanárok mindenikéről oly jó-
akarattal emlékezik meg, miáltal, nagyon termé-
zetesen, midőn az egyesekről dicsőítőleg nyilat-
kozik, egyuttal az egész tantestület tisztelet
s fényes bizonyítványát adja annak, hogy a sajtó
hatalmát helyes irányban használja s nem él vele
arra vissza, hogy az anélkül is eléggé rögis tan-
pályára még több tövist hintsen. Rombolni, vi-
szályt támasztani, igen könnyű dolog; de semmi-
esetre sem nem foglalkozás. A közok, melyeket
a sajtó egy megmondólatlan nyilatkozata által okoz,
gyakran soha helyre nem üthetők.*) Mi részünkről
tartózkodunk e tárgyban minden véleményt kockáz-
tatni, nehogy elfogultaknak tartassunk. Elismeré-
sünket nem vonjuk meg senkitől, legyen az bár
máskülönbön ellenfelünk, miután ezt valljuk a sajtó
legnemesebb feladatának s elég erőseknek érezzük
magunkat, hogy tárgyilagossá itéletünket személyes
tekintetek meg ne veszteggessék. Hogy azok érde-
meiről, kikkel szorosabb viszonyban állunk, itele-
tünkben tartózkodók s oratosak vagyunk, kiki
természetesen fogja találni; dicséretokről ugyis
majd gondoskodnak mások, kiknek feladata, ki-
sebbitőlleg s gyanúsítólag lépni fel ellenök. Nálunk
ugyanis nagyon elterjedt követelés, hogy senkihez
ne nyuljunk; még a visszaélésekre is szemet huny-
junk; ellenkezőleg mindig dicsőítsünk, magasztal-
junk: de önmagunknak nem áll jogunkban, má-
soktól hasonlóan méltányos eljárásra számítani, sőt
az a laptalan rágalmatok s pszichológusok által zo-
gólódás nélkül kell elviselnünk. Távol vagyunk tőle,
hogy ezért nehezteljünk. Épen ezáltal bizonyítjuk
be ellenfelünk, mily jól ismerik magukat s mily
hízelgő véleményűnek vannak felőlünk. Arra néz-
t k mindig, hogyan gondolkodnak rólunk s nem:
mit mondanak: a beszéd s tett korunkban, hiába,
nem mindig felelnek meg a meggyőződésnek. Mivé

*) Mint ezt bizonyos fontos ügyben ma is tapasztalhatni... Szerk.

